

Davor Velnić

Društvo hrvatskih književnika

Trg Bana Jelačića 7, HR-10000 Zagreb

velnic_bodul@yahoo.com

HRVATSKI JEZIK U RALJAMA LOŠE PROŠLOSTI

Autor piše o stvaralačkome porivu pisaca, o njihovoj opreci prema teoretičarima, odnosu zbilje i fikcije, odnosu književnosti prema klasiifikacijama, životu auktora u djelima, o nenaučivosti književnoga pisanja koje je danas suočeno s izazovom umjetne inteligencije, o istini nasuprot ideologiji u književnosti, o stvaranju svjetova u književnosti i o oblikovanju književnosti u jeziku. Hrvatski jezik i njegova književnost jezgra su hrvatskoga identiteta. Zbog toga treba predmet Hrvatski jezik, u kojem se poučava i književnost, učiniti što privlačnijim i poticajnijim. Zakon o hrvatskom jeziku daje potporu hrvatskomu kulturnomu identitetu. Treba učenicima predstaviti puninu i raskoš hrvatskoga jezika. A Zakon treba zaštititi hrvatski od tuđih presezanja i od globalizacijskih pritisaka koji ga siromaše jer je hrvatski jezik uvijek bio utvrda i trak svjetla u povijesnim pomrčinama.

Čarobnjaci su samo onda umjeli vladati nad svojim dobrim i lošim duhovima ako su im znali imena. To je podrijetlo književnosti. Riječ je čarobna.

John Cowper Powys

Treba čitati na život i smrt, pa tko jednom zavoli književnost te se čarolije više ne može osloboditi. Ta duboka privrženost i ljubav prema pisanoj riječi i literaturi ovlastiše me slobodne volje razmišljati i pisati o književnosti, drugih se kvalifikacija odričem.

Književnost je od iskona i u sebi nosi najpotresnije tajne autora i sliku svijeta; ono najdublje nagnuće što ga čovjek do smrtnog časa drži za sebe, a pisac ipak ispovijeda u svojim naslovima. Zato su svijet i čovjek nerazmrsiva zagonetka neumorne mijene htijenja i straha od promjena. Za Ciorana napisati knjigu znači odgoditi samoubojstvo, jer na koncu, o pragu života i prvim otkucajima vremena je riječ. Da nema smrti o čemu bismo razmišljali, kojem bismo se strahu klanjali i opisivali našu muku s prolaznošću; loša beskonačnost je razarajuća misao. Književnost se rađa uvijek iznova, ispočetka s čovjekom, a književne roditelje autor po svojoj

naravi i usudu bira sam. Kroz zapisanu misao strahotne snage on objavljuje svijetu istinu o sebi s namjerom da ju pred svima prikrije i sačuva kao svoju popudbinu za vječnost. I to je razlog zašto književnost ne napreduje. Darwinizam i književnost su nespojivi – samo čovjek čita. Ili je možda Henry Miller napredniji od Boccaccia, Huxley od Victora Hugoa, Josif Brodski od Tolstoja... možda Ivo Andrić od Matoša, *Čarobna gora* "naprednija" od *Svetog pisma*? Ne, kronologija je vrst udžbeničke inventure i ne označava nikakav napredak, ali ga prečesto spominje.

Taj obrazac unutarnjeg sukoba, u kome se neprestano nadmeću autorov poriv da zataji i njegova ambicija da napiše i objavi, zovemo književnost. Čarolija umjetnosti jedina je zbilja i njezina je civilizacijska trajnost neupitna bilo da je posvećena Stvoritelju ili ljudima. Najčešće je posvećena nedohvatnoj besmrtnosti – zapravo idealu besmrtnosti zaljubljenom u plodove vremena – toj najvećoj i zastrašujućoj pozemljarskoj žudnji koja je u stanju pokrenuti sve dobro i plemenito, a u istom zamahu poništiti temeljne vrednote i transcendentalne istine sakrivene u čovjeku. U ovim postmodernim vremenima autokratske udžbeničke pismenosti i mlohave ali razmetljive profesorštine, književnost se sve teže provlači kroz špalir akademskih batinaša preodjevenih u teoretičare. Nezasitna ispovjedao-nica književnosti uosobljena u književnom učiteljstvu uzaludno traži pravo piščevo lice i nedvosmislenu poruku u obliku (kuharskog) recepta, jer svaki lik njegove fikcije je on sam. Aldous Huxley u raspravi o perenijalnoj filozofiji zajedljivo ali točno primjećuje ...*kako naučiti imati oko za slike ili postati dobar slikar? Sigurno ne čitanjem Benedetta Crocea.*

Koliko god pokušao negirati ili prihvaćati sebe u svojim likovima, ni jedno lice nije posve njegovo, autorovo, i sva su pomalo njegova djeca. U trvenju izmišljenog i zbiljnog izniklo je piščevo svjedočenje naslućene zbilje u temelju svih stvari, onu koju doista živimo u neponovljivom i vječnom "sada". Autor otkriva vezu između opažajne očiglednosti i nevidljive biti; fikcija postaje istina i djelatna stvarnost, dok se očigledno i opipljivo mrve dodirnom vremena. Više vjerujem Jane Austen i njezinim književnim likovima nego povjesničarima i doktorima znanosti specijaliziranim za povijest Engleske u 18. stoljeću. Ivan Karamazov odavno je nadživio svog autora i živ je sve dok postoji makar i jedan čitatelj tog ruskog klasi-ka. Fikcija će obilato nadmašiti biološku opipljivost ljudi te postati trajno i živuće čovječanstvo. Na koncu od biološkog autora ostaje zubna caklina zaostala na zubima, sve ostalo pripalo je grobnim crvima, ali njegova fikcija itekako i dalje postoji kao *Crvenkapica* ili *Odiseja*, svejedno. To je zla kob književnika i ovozemaljska besmrtnost njegovih likova; mistična veza iz-

među književnosti i povijesti, fikcije i dodira, piščevo znanje da su sve različitosti samo stopljene da bi bile Jedno.

Kronologije i klasifikacije u ozbiljnoj povijesti ili teoriji književnosti potrebne su da se izgradi cjelovit pogled na neko razdoblje književnosti ili autora. No ni povjesničari ni teoretičari ne smiju nametati interpretaciju i autoru uskratiti djelo, njegovo pravo da mu djelo potakne različite slike i prizore. Moraju ga savjesno čitati ne skrećući pozornost na sebe te što vjernije priopćavati sadržaj i govoriti o književnoj vjernosti i mogućem mjestu u književnosti. U hrvatskoj književnosti to su se trudili činiti povjesničari poput Vodnika, Ježića, Kombola, Barca i nekih mlađih. Neki su svoju objektivnost i platili nemilošću ideoloških cenzora. Jalovo teoretiziranje, a pogotovo ideologiziranje u nekih suvremenih književnoznanstvenika i doktora znanosti, nerijetko je pretenciozno te često preformulira nedodirljive aksiome i ideologizirane doktrine tretirajući velika djela žive književne baštine kao mrtvace na obdukcijском stolu. Znanost smanjuje metafizičku svijest o nevidljivoj zbilji.

I ne postoji književnost dugonogih, plavookih, ćelavih, tvrdo ukoričenih i meko ukoričenih naslova; ne znam što je to priobalno, planinsko ili žensko pismo... i "što je pjesnik htio reći"? Književnost prebiva u napisanim rečenicama/stihovima ili je nema: ona jest ili nije. Ali zato postoje prekrasno ukoričeni naslovi što nisu književnost: danas sveprisutne knjige samopomoći i neuništiva angažirana književnost koja to svakako nije, već je vješto kostimirana obmana... nešto slično knjizi što lijepim ukoričenjem samo nagrđuje umjetnost pisane riječi. Što se masi sviđa uvijek završava nesporazumom ili izdajom autora. Književnost je punina života i darovitost. Dobar ukus i samoprijegor autora nespojiv je sa životom u gomili: umjetnost je neponovljiva slatina proživljenih praslika i zamišljenih prizora djetinjstva, samotnost srca i vidici nepoznata beskraja. Najviše od svega, priprava: samozatajnost i nevidljivost pisca uosobljena u njegovom djelu. Autor je stvoren vlastitim djelima i ime mu je jedina titula.

Autorov život i njegovo zapisano promišljanje neodvojive su cjeline istog samoprijegara i iste podložnosti djelu. Književnost poklanja sebe ne očekujući uzvrat, a autoru nudi ostvarenje osobnog čina i sitost ispunjenosti, ali ne nužno i društveni ugled. Javne pohvale su piščeva nadgrobna ploča. Pisanje je usamljenički čin, zov samoće i dugotrajno odricanje, trajno pomicanje obzora i primicanje nepoznatog. Rečenice i stihovi malokad zadovolje svijet ideja ...*Krpež mora u svijet slati! To je muka pjesnikova*, bilježi Petar Preradović svjestan svoje pjesničke zadaće. Pisanje i objavljivanje nisu dokaz gordog uspjeha, ili ulaganje u vječnost, to je onda samo precije-

njeni pisarski napor i primjerena bilježnička naknada. Nada u vječni život pozemljara je opasna tlapnja i drugo ime za tjeskobu; proklet je onaj kome se želja ispuni i svoju ambiciju ostvari ispaštanjem vječnosti. Zna se čas: kad suze presuše nestaje i volja za životom. Svoje glavost autora i njegovu upornost da se osami sa svojim djelom nitko ne može niti mora ublažiti, niti ga itko pred neukima smije braniti ili pravdati. On je sam sebi stranac i sebe želi upoznati.

Srećom, još ne postoji književna akademija slična likovnoj i glazbenoj, nema ni akademskog pisca. Književnost još neumorno traži i nalazi svoju malobrojnu djecu i ipak ostaje posljednji suvereni teritorij ljudske duhovnosti donekle otporan na akademsku nasrtljivost – postaje začim bez kojeg bi se uljudba zaplijesnula. Učiteljstvo navaljuje i otpor je sve slabiji, diplomirani pisac kuca na vrata. Ostaje dvojba kako će književnost proći sa sve moćnijom umjetnom inteligencijom, u kojoj će mjeri književnost zadržati svoju suverenost i što će preostati od intaktnosti ljudskog stvaralaštva. Sasvim je sigurno da će umjetna inteligencija kao invalidsko pomagalo lijehih i ispodprosječnih pomoći da ti isti još učinkovitije prikriju svoju umnu jalovost i lijenost dovedu do razine uspješnog mrtvila. Umjetnom inteligencijom ugrožena je suverenost čovjeka, a nju priželjkuju duboko profani ljudi opsjednuti jednakošću u varanju i podvalama.

Čudo kreacije i čarolija pisanja u književnosti se prožimaju, ostavljaju živi trag autora i zaustavljaju vrijeme. Nadnaravno je probilo duh iznutra i odozgo, stoga nadahnuće nadilazi iskustvo i pamet. Zato je književnost san jave u kome se dodiruju i u Jedno stapaju autorova misao i riječ, neoslovljiva duša i kreštava ptica, gromoglasna munja i tišina zemlje... a zapisano djelo, usprkos uloženom naporu i nadahnuću, ostaje tek talog sjećanja na saneno pulsiranje nevidljivog u grudima svijeta. Taj zapisani pišćev uvid čovječanstvu ostavlja trag u prolaznosti dok predsjednici, ministri i svi oboljeli od samodopadnosti tonu u zaborav i pretvaraju se u nepamtljivo ništa. Prošećimo se grobljima i vidjet ćemo da i najčvršći granit gubi bitku sa zaboravom.

Književnost je eliksir života i tom se poklonu treba iskreno posvetiti: žrtvovati i darovati sebe ne očekujući uzvrat. Ona je tu da nas neprestano podsjeća na nešto što ne bismo smjeli zaboraviti – na Nebo ponad čovjeka i obijest kao najgori zločin. Ona svjedoči za čovjeka vrline i poroka te prispodobljuje svijet ideja; stoga je književnost u stanju dočarati pravu stvarnost, ono što doista jest – nevidljivu zbilju koju samo budnim duhom možemo iskusiti – i mjesto čovjeka u Svemu. Kad pomislimo da su vremena besmislena i situacija bezizlazna, treba se okrenuti provjerenim naslovima pa u napisanim rečenicama stranca potražiti sugovornika i zavodljivu

samoću istovjetnu vlastitoj, a ne nedostatke vlastite naravi nadomještati sterilnim intelektualizmom i pohlepno se hraniti vlastitim egom.

Talent je veleizdajnik osrednjosti i gomila ga prezire ili pod njim u veselju mase pali oganj lomače. Masa pokazuje ropski moral. To je problem i našeg nesretnog podneblja zamršene i nelijepe prošlosti, zato je u Hrvatskoj darovitost na zlu glasu i neprestano proganjana. Dobar nam je primjer Slobodan Novak i njegovo djelo, istodobno čarolija i opaka zbilja. Svijetom vladaju prijetvorno uljudna, podla i staložena osrednjost; lijena sebičnost mase što zazivlje revolucije i prevrate. Umjetnost pruža utjehu i nadu da ćemo se vratiti u raj prapočetka.

Jako je zahtjevno svjedočiti nepristiglo vrijeme i zbilju kad doživljeno, izmaštano i sanjano ostavljaju podjednak trag u sjećanju kao i ono proživljeno – i na jednak se način mogu pohraniti ili zaboraviti. Nismo gospodari ni pamćenja ni zaborava, a vrijeme je beskrupulozni lihvar. Genij književnosti pozvan je stvarati književne svjetove da bi opisao prolaznost ovog jednog i jedinog, istog i uvijek drugačijeg čovječanstva; svijet ispunjen ljudima i njihovim životnim stazama koje nisu uvijek sudbina. Ljudi su sebi i drugima neprestano iznenađenje. Tajna stvaranja i umijeće pisanja u književnosti se dodiruju i književnost se u iskušenju može poistovjetiti s velikom kreacijom. Tko stvara taj i svjedoči, taj gleda i vidi, a opet kreacija ostaje nedokučiva i sâmom autoru, zagonetna kao i roditeljima vlastita djeca. Pisanje i osobni čin u autoru su nerazmrsivo Jedno.

Na piscima je pokazati kako u jeziku nastaje pisana umjetnost, naime lijepa književnost iz kolopleta ideja i misli, i što je to književni jezik. Književnost nije puka proizvodnja lijepog, ikakva proizvodnja, već objava umjetnikova mikrokozmosa. Pisanje nije štos, jalova inovacija, bestsellersko podilaženje ili zabava slična (dopadljivom) incidentu; u književnosti je uvijek riječ o svijetu ideja pretočenom u riječi, rečenice i stihove, o samoprijegoru autora i njegovoj želji da svoju nadarenost vrati darovatelju, Bogu. Treba oguliti nekoliko slojeva vlastite kože i shvatiti tko si da bi književni život udahnuo svojim likovima. Velika je tema talent i što s njim, jer na ovim patetičnim prostorima izdaje i podmuklosti darovitost itekako može biti pronevjerena i zlouporabljena ako posluži lažima i kvarenju ili kad kokekira s porokom. I to su teme koje u nastavnom programu ne treba izbjegavati. Tko idealizira i uljepšava zlo ili promiče ružno, taj obmanjuje i isti je kao onaj tko zlo suzbija zlom.

Ljekovitost književnosti je neprijeporna, a njezin utjecaj na nacionalni identitet koristan i dugotrajan, stoga što god u budućnosti bude sudbina hrvatskog naroda, hrvatski jezik i njegova književnost ostaju posljednja

crtu obrane i čvrsto jezgro hrvatskog identiteta. Hrvatska književnost dobro prepoznaje blato iz kojeg su izgnječene opake ideologije i smije svjedočiti povijesnu i svaku drugu istinu o događajima i našim nesrećama u prošlosti, zapisati istinu o nad njom počinjenim nepravdama. Važno je da književnost ni pod kakvim izgovorom ne bude poslužena ideologijama jednogumlja, jer ništa nije naudilo čovječanstvu kao njezino sluganstvo diktaturama 20. stoljeća. Na sličan je način često plitka nabožnost poharala tekstove koji su trebali ostati svetima i postala odmorište lažne pobožnosti. U tom podilaženju političkoj vlasti gube se svi kriteriji i dostojanstvo književnosti.

Nažalost, ta opasnost od režimske, u nas partijske, književnosti stalno vreba i nije otklonjena. Hrvatske političke stranke uređene su po već uhodanom partijskom načelu okomitog podčinjavanja i njezina su preslika. Ne smije se zaboraviti da su ideologije izuzetno moćne, opojne i zavode demonskom silom nakazne jednakosti i mase im ne odolijevaju. U jednom trenutku *Mein Kampf* je prevagnuo i nadjačao cjelokupnu njemačku književnost/filozofiju i bastion europske duhovnosti bio je posrnuo, potpuno pokleknuo pred demonskom lukavošću jednog bezumnika i njegove sljedbe. Zarazivši sam sebe fantazijom o superiornosti, njemački narod je bio pretvoren u gomilu i simbol nečovještva.

Sve to treba imati na umu kad se raspravlja o ulozi književnosti u (hrvatskom) jeziku kao nastavnom predmetu i fakultetskom kolegiju. Uz pravopis i gramatiku književnost je ključna sastavnica i kruna jezika. Francuski jezik, na primjer, nije proslavio ni Napoleon ni de Gaulle, vjerojatno su to bili Moliere, Voltaire, Victor Hugo, Baudelaire, Proust... isto je s engleskim ili njemačkim, talijanskim jezikom, njihovim književnostima... Nema ozbiljnog jezika bez ozbiljne književnosti kao što bez jezika nema ni nacije ni naroda, kao što bez gradova nema civilizacije. Bez hrvatskog jezika nismo usprkos pobjedama i uravnoteženom državnom proračunu; on je naš rodni list, s njim postojimo, ostajemo i jesmo. Nemojmo zaboravljati da je hrvatski jezik dugih stoljeća bio stožerni nadomjestak naše uboge banske državnosti i zato mu neizmjereno dugujemo za blagodat življenja u suverenoj Hrvatskoj.

Usavršavanjem jezika ne poboljšavaju se samo komunikacijske vještine, usavršuje se osoba; upravo mladi naraštaji i oni što će, kad zatreba, izvući kola iz blata. Mladost je živi kvasac budućnosti. Jezik započinje u majčinoj utrobi, poslije zagrljaju, a cvate i donosi plodove u književnosti, stoga se moramo zapitati tko je i zašto osujetio ljubav prema jeziku i književnosti te kumovao tragediji da su školska lektira i hrvatski jezik (na državnoj maturi) postali bauk koji kruži hrvatskim školstvom? Je li na-

stavni plan procijeđen kroz nastavničku osjetljivost i podešen neprestanom cviležu ili su opet krivi mladi naraštaji koji... pa udri po mladosti! Ne, mladost je malokad kriva.

Na TV Dnevniku zabrinutim glasom, kao da najavljuje orkansko nevrijeme, službeni spiker upozorava »...sutra se piše esej iz hrvatskog jezika«. Nije li to strašno i sramotno! Zar se doista ono što povučemo s majčinim mlijekom može toliko iskariti da učenicima (i njihovim roditeljima) postaje opasno po zdravlje? Dovedeni smo u situaciju da su školska lektira i priglupе udžbeničke interpretacije pretvorene u kolijevku nesigurnosti i pravu tlaku, pa se tiskaju sažeci, potom sažeci sažetaka, ("Rasturi na maturi"), a škole su nam krcate odlikaša? Što reći o školskom sustavu kad imamo inflaciju odlikaša, najviše 5,0 učenika po kvadratnom metru u Europi, i katastrofu na državnoj maturi.

Hrvatski jezik i svjetsku, europsku i hrvatsku književnost trebalo bi u predmetu "hrvatski" ponovno učiniti važnim i privlačnim, povrh svega lijepim, kao što taj predmet zaslužuje kad mu se pristupi na pravi način. Čitanje nam otkriva svijet i zbilju, život i njegov smisao, a jezik nam omogućuje da potanko i jezgrovito izrazimo misli i osjećaje, da živimo punim plućima zadovoljstva u zajednici s drugima. Predmet "hrvatski" mora biti poticajan i privlačan.

*

Zakon o hrvatskom jeziku daje nam službenu poziciju da se više nikome ne moramo ispričavati i pruža mogućnost da ga iščupamo iz društvenog zapečka te postavimo na mjesto koje mu pripada u suverenoj državi – i to je zadaća promocije i učvršćivanja hrvatskog identiteta. A opet, sav je trud zakonodavca i jezikoslovaca uzaludan ako se kroz odgoj i obrazovanje ne zavoli jezik majčina zagrljaja, obitelji i naroda. Materinski jezik i odbojnost ili strah (na maturi) ne idu u istoj rečenici, gdje je strah tamo je slabost. Svakako treba pronaći početak, to znači dobrim književnim primjerima ukazati na mogućnosti i raskoš hrvatskog jezika, ljepotu hrvatske i svjetske književnosti. Onaj tko zavoli književnost vidi svijet u neprestanoj mijeni, nije isključiv i ne može mrziti svijet.

Moramo prepoznati kvalitetu hrvatskih riječi u usporedbi s tuđicama kao i prednost u sintaksi našeg hrvatskog sa sedam padeža – prisutnost padeža daje slobodu u redosljedu sintagmi i ta sloboda preuzima pragmatička značenja daljnjeg konteksta rečenice. Prednost hrvatskog jezika je u reduciranoj višeznačnosti, tj. jezgrovitosti i obilju glagolskih čestica, u preciznoj posesiji i refleksnoj posesiji, u fonetski dosta ugodnoj izmjeni suglasnika i samoglasnika... i da ne nabrajam. Kad govorimo o implemen-

taciji Zakona o hrvatskom jeziku, nikad nije tema brisanje “nepodobnih” riječi i cenzorstvu sličnom jezičnom čistunstvu, već je tema nedovoljno iskorištena punina i raskoš našeg jezika.

Naravno, to je proces kao i svaki drugi ozbiljni posao te iziskuje strpljenje i veliku razboritost, počesto i lomljenje predrasuda prema hrvatskom jeziku. Naime nismo više u diktaturi partijskog jednogumlja i srpsko-hrvatske jezične hegemonije, okolnosti su se u temelju promijenile, suverenost hrvatske države je činjenica i ne moramo se nikome opravdavati. Nacionalna osviještenost i predanost nastavnika hrvatskog jezika na svim razinama, od osnovne škole do sveučilišta, jednostavno se podrazumijeva: hrvatski jezik je integralni dio suvereniteta države Hrvatske. To isto se očekuje od institucija koje se bave hrvatskim jezikom i književnošću, zapravo se traži od sveukupne akademska zajednica, a posebno od novinara i ljudi iz medija – do danas nesklonih hrvatskoj samostalnosti.

Jezici malih naroda (po broju govornika) pod opsadom su jezika velikih naroda i taj civilizacijski mlin je nezaustavljiv. No, spomenimo da su nositelji judeokršćanske uljudbe, starogrčki i latinski danas mrtvi jezici, ali su dali život i ozbiljno sebe ugradili u mnoge velike suvremene jezike. Isto je i s jezicima Starog svijeta i njihovim pismima; davno su nestala ta velika carstva i njihovi govornici. Možemo li onda tvrditi da, na primjer, engleski ili francuski jezik neće nestati u (ne)doglednoj budućnosti? Da, takva bi se pomisao okvalificirala svetogrđem i uvredom, *no ako je drevni Rim nestao, zašto ne bi i moderna Europa*, pita se Thierry Eagelton. I što doista znamo o dometima umjetne inteligencije i namjerama njezinih mahnitih podupiratelja? Hoće li ona iz stroja stvarati život ili iz života stvarati stroj?

Mali se jezici moraju više boriti nego prilagođavati jer u toj prilagodbi gube svoje osobine i razlog postojanja. Hrvatski dijalekti/govori dobar su primjer nehajnog gospodarenja i profanizacije solidne tradicionalne jezične kulture, ali i primjer političke manipulacije kad god se spomene autonomaštvo. Izloženi su prisvajaju ili ih autonomaši vješto koriste kao argument protiv standardnog hrvatskog jezika. Standardni književni jezik je ujedinitelj hrvatskog jezikoslovlja, a ne maćeha dijalektima.

U hrvatskoj imamo dodatni problem agresivnoga svojatanja hrvatskog jezika i kulture. Srbija je stoljećima bila turski vazal i tim je sužanjstvom izgubila priključak europskoj kulturi i njenim stilskom razdobljima od 15. do 19. stoljeća. Beogradski pašaluk, tj. Smederevski sandžak u sastavu Budimskog ejaleta, povijesna je i civilizacijska činjenica. Nije li dovoljno pogledati litografije i bakropise ugođaja Srbije iz 19. stoljeća? Preskočila je Srbija bitne kulturološke sastavnice i etape Zapada; svih tih godina sveje-

sna je svojega gubitka, stoga posljednjih sto i pedeset godina nastoji povajanjem hrvatskoga kulturnog i jezičnog fundusa nadoknaditi propušteno, a hrvatski jezikoslovci još uvijek nasjedaju jalovim raspravama i daju se impresionirati sjenama pogubnih jugoslavija. Ulaze u podmetnute polemike i sve se vrijeme pokušavaju braniti pred otimačima, opravdavati pred negatorima hrvatske kulture i odobrovoljiti beogradsku čaršiju. Međutim kad je riječ o Zakonu o hrvatskom jeziku i njegovoj društvenoj implementaciji kao i pogledu u budućnost mora se imati u vidu da je s jugoslavijama svršeno isto kao i s "hrvatsko-srpskim", s "regijonom", s "našim jezikom"... sa svime što osiromašuje hrvatski identitet i vraća Hrvatsku u povijesnu ropotarnicu bratskog južnoslavenstva.

Riječ je o Zakonu o hrvatskom jeziku i njegovoj provedbi, a ne pravopisu i gramatici; Nije riječ o razgraničenju državnih granica sa Republikom Srbijom, tj. Autonomnom Pokrajinom Vojvodinom. Ne smije nas voditi srpska idiosinkrazija (koja graniči s duševnom bolešću) prema svemu što ima veze s Hrvatskom, nismo pozvani liječiti njihovu mržnju i nesnošljivost. Treba razmišljati kao da nas u zajedničkoj državi nikad nije ni bilo.

Koliko god je Zakon o hrvatskom jeziku donesen da naš jezik zaštiti pred navalom globalizacijskih procesa i jezične devastacije pod visokim patronatom engleskog jezika, toliko se od njega očekuje obraniti hrvatsku jezičnu suverenost od tzv. sarajevskih deklaracija, od "Balkan Sprachbund", jer tu hrvatski nije nikad ni pripadao. Budimo poštteni: hrvatsko-srpska pomutnja nalik ludilu u hrvatskom jezikoslovlju nije izazvana premoćnim vanjskim silama, nego uvijek i bez iznimke prljavim intrigama i međusobnom izdajom ljudi koji su živjeli i žive u Hrvatskoj. Sjetimo se samo "hrvatskih" vukovaca i naivnog zanosa hrvatskih pisaca ekavicom, spomenimo "naše" potpisnike Sarajevske deklaracije, tako da to zlo hrvatsko-srpskog nosi značajan domaći popis. Žalosna je inertnost hrvatske svjetine i tužan je njen zaborav na povijesna sužanjstva, žrtve i poniženja. Ili doista još vrijedi da u Hrvatskoj udobno može živjeti samo onaj tko se *udruži s tuđinskim tlačiteljem protiv svoga naroda*? No, očajanje nije put do iskupljenja niti se iz zla može otrgnuti bilo što dobrog.

Nažalost ili nasreću, ali politika je od civilizacijskih početaka na vrhu društvene piramide i sve je podložno njezinoj volji i hirovitosti, stoga nam ne preostaje drugo nego nada da će državna politika i hrvatsko društvo znati prepoznati hrvatski jezik kao najsnažniji atribut hrvatskog identiteta i uočiti dobronamjernost svih koji se bore za njegovu promociju na svim razinama. Jer hrvatski jezik je bio razlogom našeg ponosa i stradanja, ali i nesumnjivo utočište našem identitetu, snovima o obnovljenoj hrvatskoj suverenosti. U hudim vremenima ostao je naša uzdanica i praroditelj, naše

potomstvo i kolijevka hrvatskoj domovini. Otjelovio se u ono što danas jesmo i pokazuje ono što bismo trebali biti. On je naša nikad oduzeta istina, naše jamstvo i sveta vatra neugaslih ognjišta, početak i dovršenje naše povijesne i civilizacijske zbilje, trak svjetla u povijesnim pomrčinama i utvrda pred neprijateljskim hordama.

Croatian in the Jaws of Bad History

Abstract

The author writes about the creative impulse of writers, about their opposition to theorists, the relationship between reality and fiction, the relationship between literature and classifications, the life of the author in his works, about the unteachability of literary writing, which is today faced with the challenge of artificial intelligence, about truth versus ideology in literature, about the creation of worlds in literature, and about the shaping of literature in language. The Croatian language and its literature are the core of Croatian identity. Therefore, the school subject of Croatian language, in which literature is also taught, should be made as attractive and stimulating as possible. The Croatian Language Act supports Croatian cultural identity. Pupils / students should be presented with the fullness and splendor of the Croatian language. This Act should protect Croatian from foreign encroachments and from globalization pressures that impoverish it, because the Croatian language has always been a fortress and a ray of light in historical eclipses.

Ključne riječi: hrvatski jezik, hrvatska književnost, jezik i književnost, Zakon o hrvatskom jeziku, poučavanje hrvatskoga, kulturni identitet

Keywords: Croatian language, Croatian literature, language and literature, Croatian Language Act, teaching Croatian, cultural identity